

**OPINIA CENTRULUI PARTENERIAT PENTRU
DEZVOLTARE CU PRIVIRE LA PROIECTUL
PROGRAMULUI DE STIMULARE A REVENIRILOR ȘI
FACILITARE A (RE)INTEGRĂRII CETĂȚENILOR
REPUBLICII MOLDOVA IMPLICAȚI ÎN PROCESUL DE
MIGRAȚIE PENTRU ANII 2022- 2026**

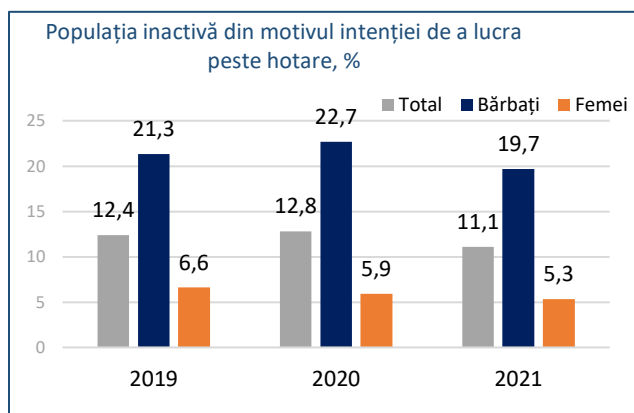
INTRODUCERE

În contextul consultărilor publice organizate de către Cancelaria de Stat, Biroul Relații cu Diaspora pe marginea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Programului național de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia¹, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) își exprimă suportul și salută această inițiativă, venind, totodată, cu o serie de **recomandări** menite să sporească egalitatea de șanse și oportunități între femei și bărbați antrenați în procese migraționale.

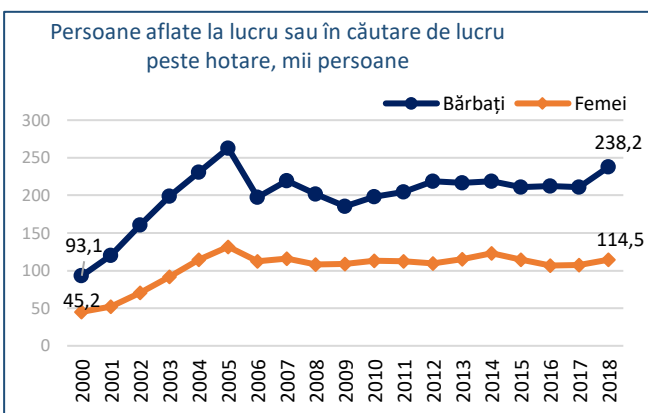
DIMENSIUNEA EGALITĂȚII DE GEN

Deși migrația afectează întreaga populație a țării, implicațiile, efectele și constrângerile pot fi diferite pentru bărbați și femei migranți sau potențiali migranți. Având în vedere implicațiile de gen ale migrației, este important ca politicile publice să abordeze într-un mod exhaustiv acest fenomen. Noul Program de stimulare a revenirilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2022 – 2026 recunoaște în mod sporit nevoile și constrângerile diferite ale bărbaților și femeilor implicați în procese migraționale. Cu toate acestea, având în vedere importanța Programului respectiv, este necesară o abordare mai țintită, cu intervenții specifice, care ar diminua inegalitățile de gen în acest domeniu și ar acoperi necesitățile atât ale femeilor și bărbaților migranți, cât și ale celor influențați direct sau indirect de acest fenomen (copiii, apropiații etc).

Bărbații dau dovadă de o intenție mai mare de a pleca peste hotare în scop de muncă, comparativ cu femeile. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în 2018 au fost înregistrate 352,9 mii persoane plecate în străinătate în scop de muncă, dintre care 2/3 (238 de mii) constituie bărbații. Ancheta Forței de Muncă (AFM) relevă faptul că în 2021, circa 20% dintre bărbații economic inactivi intenționau să plece la lucru peste hotare, cifra fiind de 4 ori mai mare decât în cazul femeilor. Aceeași tendință se atestă și în cadrul studiului Generații și Gen², unde 18,8% dintre bărbați și-au exprimat intenția de a emigra în următorii trei ani, comparativ cu 12,4% dintre femei. Datele BNS indică faptul că preponderent *bărbații tineri, din mediul rural, cu studii gimnaziale* sunt cei care iau decizia de a pleca în străinătate în scop de muncă.

F1. Ponderea persoanelor care intenționează să lucreze peste hotare, în totalul populației inactive care nu dorește să lucreze
Sursa: BNS (AFM)

F2. Numărul persoanelor de 15+ ani, aflate la lucru sau în căutare de lucru în străinătate, în dinamică, mii persoane
Sursa: BNS

Intenția de a reveni în țară este, la fel, mai mare în rândul bărbaților. Un studiu realizat în anul 2020 privind impactul COVID-19 asupra bunăstării migranților moldoveni³ arată că 30% dintre cei plecați intenționează să

¹ <https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/250.pdf>

² Studiul Generații și Gen, 2021

³ Evaluarea rapidă a OIM privind impactul COVID-19 asupra bunăstării migranților moldoveni, OIM Moldova, 2020

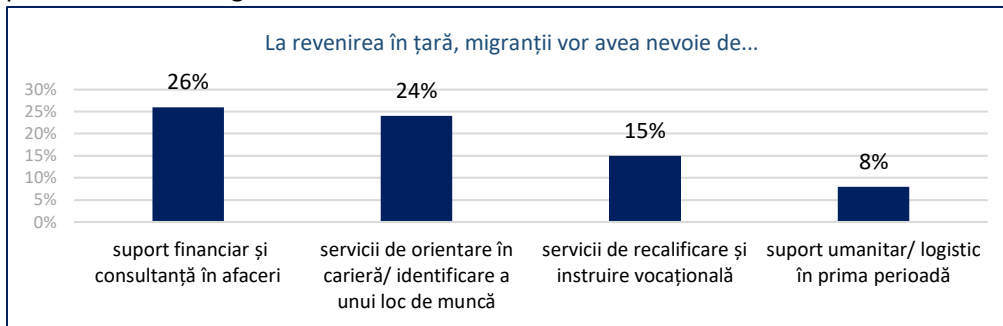
revină în țară. Deoarece mulți dintre bărbați migrează în scop de muncă cu ajutorul pașaportului biometric, aceștia sunt mai predispuși să se reîntorcă decât femeile migrante (**38%** bărbați și **25%** dintre femei). Deși mai mulți bărbați se reîntorc, o proporție mult mai mică dintre aceștia sunt dispuși să apeleze la serviciile publice de reintegrare.

ACCESUL LA SERVICII

Doar o treime dintre cei care intenționează să plece apelează la servicii de informare sau consiliere în domeniul migrațional, bărbații fiind mai reticenți în acest sens. Potrivit unui studiu OIM realizat în 2020⁴, doar 28% dintre bărbații migranți au apelat pentru informații/servicii la Agențiile private din Moldova, comparativ cu 37% dintre femei, iar circa 30% dintre femei și bărbați - la persoane particulare de peste hotare. Totodată, doar 19% dintre bărbați și 13% dintre femei au accesat serviciile prestate de către ANOFM și/sau subdiviziunile teritoriale. În mare parte, serviciile accesate au fost de informare cu privire la oportunități și oferte de muncă, mai puțin fiind accesate servicii de consiliere, instruire etc. Nivelul redus de accesare a serviciilor de informare și consiliere în domeniul migrațional sporește riscul de vulnerabilitate a migranților, în special a femeilor, care pot deveni victime ale traficului de ființe umane sau pot fi plasate în condiții precare de muncă. Potrivit unor date, 30% dintre persoanele aflate peste hotare la muncă nu aveau vreun contact stabilit cu cineva din țara de destinație, fapt ce poziționează aceste persoane într-o zonă sporită de risc.

O bună parte dintre cei care au reușit totuși să beneficieze de servicii de informare și consiliere la etapa de emigrare, au rămas nemulțumiți de calitatea acestora. Astfel, circa o pătrime dintre migranți au declarat că sunt foarte nemulțumiți/nemulțumiți de serviciile Agențiilor private din Moldova, iar 20% - de serviciilor celor de peste hotare. Mai nemulțumite s-au declarat femeile (29%), în special în raport cu agențiile din Moldova.

Dintre cei reîntorși, preponderent bărbații apelează la serviciile ANOFM. Potrivit datelor, doar 16% dintre persoanele revenite în țară s-au adresat la ANOFM pentru a căuta un loc de muncă și doar circa 20% au beneficiat de suport la reintegrare, preponderent bărbații. Conform raportului de activitate din 2021, STOFM⁵ au înregistrat cu statut de șomer 846 persoane reîntoarse în țară (2,3% din totalul șomerilor înregistrați), dintre care 66% din mediul rural, 59% bărbați, 34% persoane fără calificare (cu studii primare/ gimnaziale). Persoanele care intenționează să revină în țară confirmă necesitatea programelor de suport și servicii din partea structurilor guvernamentale.

Nevoile de suport ale migraților în momentul când revin în țară

Sursa: OIM

Revenirea migraților în dificultate constituie un subiect de interes primordial, în special când ne referim la revenirea forțată a migraților. Această întoarcere este adesea determinată de condițiile de sănătate. Astfel, un [studiu](#) arată că femeile ce lucrează peste hotare sunt mai predispușe la tulburări psihologice (schizofrenie

⁴ [Migrația în scop de muncă: profilul și provocările actuale ale lucrătorilor migranți moldoveni în principalele țări de destinație](#), OIM Moldova, 2020

⁵ https://www.anofm.md/view_document?nid=19943

cu stare de remisie, depresie cu idei și încercări suicidale, nevroze, fobii etc.), iar bărbații – cu probleme fizice de sănătate (traume, fracturi etc.). Integrarea socială și economică a acestora la revenirea în țară este crucială.

OPORTUNITĂȚI

Aflați în țara de destinație, doar 1 din 5 persoane migrante a reușit să obțină recunoașterea calificărilor avute în RM, acestea fiind în mare parte femei. Potrivit studiului OIM, circa 40% dintre bărbați și 30% dintre femei nu au reușit acest lucru, fapt ce îi determină să se antreneze în muncă necalificată, cu condiții precare și riscuri sporite. În țara de destinație, bărbații sunt preponderent angajați în construcții (55%) - domeniu cu riscuri sporite, iar femeile în gospodării casnice (35%).

Migrația are efecte vădite și asupra celor care rămân în țară, în special asupra femeilor. Remitențele continuă să reprezinte o pondere esențială în PIB-ul Moldovei, constituind 16,3% din produsul intern brut în 2020, echivalent cu \$1.876 mln (circa 33.768 mln MDL)⁶. Conform datelor BNS, femeile din mediul rural sunt mai dependente de aceste remitențe, ultimele formând 24,7% din veniturile lor în 2021, comparativ cu 17,9% în cazul femeilor din mediul urban și 11,6% în cazul bărbaților din mediul rural. Un efect al acestor remitențe constă în faptul că mai multe femei tinere sunt în afara pieței muncii și a oportunităților de angajare: în 2021 20% dintre femeile tinere se aflau în categoria NEET (care nu sunt pe piața muncii, în educație sau instruire).

Migrația influențează și situația copiilor. Potrivit studiului OIM, circa 60% dintre migranții aflați peste hotare (48% femei și 54% bărbați) au copii de vârstă 0-14 ani. Totodată, conform datelor MEC, în 2017 numărul copiilor lăsați în țară fără grija părintească a constituit 77 mii, dintre care circa 17 mii copii aveau ambii părinți plecați peste hotare și 60 mii copii – un părinte plecat. Deși nu putem indica o interdependență directă, intuim că aflarea părinților la distanță poate avea efecte negative asupra dezvoltării copiilor. Potrivit datelor World Bank⁷, peste 15 mii copii nu frecventau școala în anul 2017, dintre care 7668 fete și 8038 băieți. Totodată, performanța școlară a băieților s-a dovedit a fi mai joasă.

PIAȚA MUNCII ȘI ANTREPRENORIAL

Revenite în țară, femeile adesea rămân în afara pieței muncii din motivul responsabilităților neremunerate (25% au indicat că sunt casnice, iar altele 8,7% - pensionare sau cu dizabilitate)⁸. Pe de altă parte, circa 70% dintre bărbații reveniți în țară sunt încadrați în câmpul muncii, peste jumătate dintre ei având o ocupație stabilă, iar 20% fiind implicați în munci sezoniere sau ocazionale. Astfel, chiar și după revenirea de peste hotare, rolurile de gen sunt perpetuate.

Doar 6% dintre cei care revin în țară s-au adresat după ajutorul de șomaj, dintre care mai puțin de jumătate au ajuns să beneficieze de acest serviciu al ANOFM (43,8%)⁹. În mare parte, migranții reveniți nu au știut despre o astfel de oportunitate (25,3%), alții au considerat că nu au nevoie de acest ajutor (25,0%) sau nu au dorit să aplice pentru suport (23,0%) din lipsă de încredere, insatisfacție față de calitatea serviciilor.

Femeile sunt mai puțin predispuse să lanseze afaceri la revenirea în țară. Doar 21% dintre migranții reîntorși au o afacere sau intenționează să dezvolte una. Această intenție este împărtășită de 24% dintre bărbați și doar 14% dintre femei (studiul OIM, 2020). Adicional, datele Programului PARE 1+1 arată că din totalul contractelor de finanțare nerambursabilă aprobate spre finanțare pe parcursul anului 2020, 39,0% afaceri sunt create/administrate de femei, iar 56,6% întreprinderi sunt create /administrare de tineri.

⁶ <https://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>

⁷ <https://databank.worldbank.org/source/gender-statistics#>

⁸ [Reîntorcerea lucrătorilor migranți și dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova](#), OIM Moldova, 2014

⁹ [Impactul socio-economic al pandemiei COVID-19 asupra migranților moldoveni și familiilor acestora](#), OIM Moldova, 2020

CONSTATĂRI ȘI RECOMANDĂRI

RECOMANDĂRI OBIECTIVUL 1

1. Constatări generale: Rezultatele scontate (pag. 15) și indicatorii de impact (pag. 18) coincid, în mare parte. O parte dintre indicatori/rezultatele scontate nu se referă direct la obiectivul 1 (rezultatele scontate 2 și 4). Indicatorul de impact 1 este, de fapt, un indicator de produs. În planul de acțiuni este oferit doar un singur indicator. Indicatorii la nivel de acțiuni individuale sunt generice (nu au ținte exacte), fapt care va face procesul de evaluare mult mai dificil. Unele activități sunt definite ca fiind obiective sau deziderate de politici (activitatea 1.2, activitatea 1.3). Activitățile arondate obiectivului 1 au o logică fragmentară – de exemplu, activitatea 1.1 nu este urmată de emiterea unor recomandări sau remedii de politici publice, cu monitorizarea și/sau oferirea de suport ministerelor de linie pentru implementarea acestora.

2. Constatare relevantă pentru dimensiunea egalității de gen: rezultatele și acțiunile propuse nu integrează deplin perspectiva egalității de gen.

3. Recomandări generale: de a clarifica cu exactitate ce tipuri de indicatori/rezultate vor fi utilizați în măsurarea impactului și a progresului anual de implementare a Programului. Pentru fiecare tip de rezultat și acțiune de indicat indicatorul, ținta, sursa de documentare și timpul colectării. Planul de acțiuni de restructurat în clustere de inițiative care vor fi legate de rezultatele intermediare ale obiectivului strategic.

4. Recomandări pentru consolidarea dimensiunii egalității de gen: introducerea unui rezultat preconizat legat de consolidarea capacităților instituționale pentru egalitatea de gen. La modul practic aceasta ar implica următoarele intervenții pentru Planul de Acțiuni: desemnarea unității de gen, planificarea activităților de consolidare a capacităților de analiză și integrare a dimensiunii egalității de gen, revizuirea cadrului de monitorizare și evaluarea a programelor relevante din perspectiva egalității de gen, analiza programelor de suport și reintegrare din perspectiva egalității de gen și ajustarea acestora. Adicional am sugera ca în procesul de implementare a Acțiunilor 1.1, 1.4, 1.5, 1.6, 1.9, să fie considerată dimensiunea egalității de gen în tr-un mod mai temeinic, ori aceste potențiale intervenții sunt relevante din această perspectivă.

RECOMANDĂRI OBIECTIVUL 2

5. Constatări generale: activitățile arondate acestui obiectiv nu vor determina realizarea rezultatelor preconizate. Unele activități sunt formulate ca deziderate/obiective de politică (activitatea 2.8, 2.12, 2.13, 2.18). Unele activități propuse nu sunt legate (în mod logic) de nici un rezultat preconizat (activitatea 2.2, activitatea 2.4, activitatea 2.6, activitatea 2.7, activitatea 2.9). În planul de acțiuni nu sunt prevăzute acțiuni pentru realizarea rezultatului preconizat 7, activitățile legate de domeniul de sănătate sunt sumare.

6. Constatare relevantă pentru egalitatea de gen: rezultatele și acțiunile propuse nu integrează deplin perspectiva egalității de gen.

7. Recomandări generale: planul de acțiuni urmează a fi ajustat într-un mod în care va permite realizarea rezultatelor preconizate (reducerea numărului de rezultate preconizate sau planificarea mai multor intervenții comprehensive și ambițioase).

8. Recomandări pentru consolidarea dimensiunii egalității de gen: deoarece există inegalități semnificative în ceea ce privește accesul la servicii de angajare, educație și sănătate, unul dintre rezultatele preconizate în cadrul acestui obiectiv trebuie să vizeze reducerea inegalităților de gen. În planul de acțiuni, acest rezultat urmează a fi realizat prin intermediul următoarelor activități: analiza barierelor de acces la servicii e ocupare

și sănătate din perspectiva egalității de gen, ajustarea, dezvoltarea și pilotarea unor module de *outreach* pentru serviciile în cauză ținând cont de perspectiva egalității de gen, evaluarea procesului de pilotare și ajustarea cadrului legal sau procedural relevant pentru ca acestea să fie încorporate în modelul de bază de prestare a serviciilor. Adicional, considerăm că pentru activitățile de instruire ar fi oportun de a integra (acolo unde este fezabil și relevant) elemente ce țin de reducerea stereotipurilor de gen. Pentru activitățile ce țin de realizarea profilurilor migraționale și elaborarea planurilor locale de susținere - integrarea dimensiunii egalității de gen este foarte relevantă.

RECOMANDĂRI OBIECTIVUL 3

9. Constatări generale: logica de intervenție a planului de acțiuni este mai clară în raport cu rezultatele preconizate. Activitatea 3.10 trebuie să fie legată de obiectivul 2.

10. Constatare relevantă pentru egalitatea de gen: perspectiva dimensiunii de gen este mai vizibilă, în special la formularea obiectivului și a câtorva indicatori.

11. Recomandări generale: N/A

12. Recomandări pentru consolidarea dimensiunii egalității de gen: extinderea programelor sau crearea programelor noi de suport trebuie să prevadă module adiționale de outreach, informare, mentorat și suport individual pentru femeile migrante. În acest sens, realizarea activităților 3.3 și 3.5 ar necesita realizarea analizelor din perspectiva egalității de gen.

RECOMANDĂRI OBIECTIVUL 4

13. Constatări generale: Înțelegerea noastră a rolului comunicării în cadrul acestui obiectiv este legată de comunicarea ca condiție de participare a migranților în procesul decizional. Efortul de comunicare și informare pentru a facilita accesul la servicii (activitatea 4.1, 4.2, 4.3, 4.6, 4.7, 4.8) trebuie să se regăsească în planul de activități pentru realizarea obiectivului 2. Rezultatul scontat 2 al acestui obiectiv se referă la activitatea 2.3, acest fapt va crea dificultăți în procesul de monitorizare și evaluare. Planul de acțiuni nu prevede intervenții pentru realizarea Rezultatelor scontate 3 și 4.

14. Constatare relevantă pentru egalitatea de gen: rezultatele și acțiunile propuse nu integrează deplin perspectiva egalității de gen.

15. Recomandări generale: logica de intervenție urmează a fi clarificată conform constatărilor de mai sus.

16. Recomandări pentru consolidarea dimensiunii egalității de gen: un rezultat scontat al acestui obiectiv ar trebui să fie asigurarea unei reprezentări echitabile pentru femei și bărbați și reducerea inegalităților de implicare și participare dintre femei și bărbați migranți. În acest sens, trebuie analizat și îmbunătățit modul de desemnare/participare/selectare a reprezentanților în CIDMD, CLDMD și GUD. Programele de mobilizare și stimulare a participării migranților trebuie să stabilească obiective de asigurare a participării egale pentru femei și bărbați. Adicional, în contextul suportului oferit organizațiilor din diasporă, ar putea fi considerate opțiuni de a susține organizații care au obiective legate de promovarea egalității de gen și a incluziunii în general.

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plener în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
str. Armenească 13 Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: + 373 69668931
www.progen.md
e-mail: cpd@progen.md